

namijenjena: da suvremenom svećenstvu bude u ovo nesrećeno vrijeme jedan sređen provodič, siguran putokaz, smion promicatelj i mudar učitelj u svim pitanjima što se dotiču života modernoga svećenika. Iz čitave knjige prodiše jedna od osnovnih Mahničevih misli: nema napretka ni u životu pojedinaca, ni u životu naroda, ako nije osnovan na vjerskoj svijesti i ako ne rezultira iz punine proživljavanoga katoličkog etosa. Mlađe će naše svećenstvo dijeliti zamalo 5 svećeničkih generacija od vremena biskupa Mahnića; ono treba mnogo da od njega nauči! A ni onima, koji su poznavali pokojnoga biskupa, s njim saradivali ne će biti na odmet, ako osvježe svoje duše na mislima što ih Mahnić u ovoj knjizi razvija. Ma da je knjiga namijenjena svećenicima, i laici će iz nje mnogo naučiti, naročito u stvarima što govore o djelovanju svećenika i laika u javnosti, o odnosu države i crkve, vjere i političke, života s euharistijom; o pitanjima interkonfesionalnosti, demokracije, radikalizma, nadrikonzervativizma, asceze, štampe i sl.

Bilo bi na mjestu, da je priređivač naznačio gdje je koja stvar i kada štampana, a pogotovo koji su članci ovdje prviput štampani. To bi za točnu uporabu i precizno utvrđenje pojedinih odlomaka bilo korisno. Prema cijeni od 60 dinara mogao je papir biti nešto bolji. To bi knjizi s ovako simpatičnim sadržajem odgovaralo. — Preporučujemo ne samo svećenstvu nego i laicima, da je čitaju kao štivo koje će im približiti i Crkvu i požrtvovni rad svećenika za njezine velike zadaće u svijetu.

Dr. A. Ž.

Orozović fra dr. Emil, Pjesma nad pjesmama, Beograd, Štamparija Drag. Popović, 1937, 8°, str. 63, broš. Din. 8.

U našoj se bogoslovskoj literaturi opaža velika nestašica u objelodanjivanju naučnih radova iz biblijske struke, bilo zbog naravi same struke, jer je po sebi jedna od najtežih, bilo zbog tehničkih poteškoća, jer je nemoguće radi pomanjkanja slova semitskih alfabeta da naučni trudbenici ove struke objelodanjuju svoje radove u onoj formi, koja bi odgovarala zahtjevima naučne metode, nego se moraju ispomagati nesavršenom i manjkavom metodom transkripcije, koja nikad ne može adekvatno zamijeniti pisma originalnoga teksta. Ove nam se reminiscencije nameću, kad uzimamo u ruke ovu radnju profesora dra Orozovića. No pored toga pobuđuje ona pažnju i zato, jer tumačenje ove knjige po svojoj naravi pripada među najteže i najdelikatnije egzegetske probleme; u povijesti egzegeze jedva da je o kojoj knjizi bilo toliko raznih smjerova kao o ovoj. Prihvatiti se dakle tumačenja ove knjige Sv. Pisma jest i za veoma prokušanog egzegetu ne malo smion pothvat.

Iz uvoda se vidi da je imao pred očima kompleks problema, o kojima treba voditi evidenciju kod tumačenja. Doznavši čitaocima u pamet neke važne misli iz nauke o nadahnuću Sv. Pisma govori najprije o tom, u koju vrst književnosti treba ubrojiti Pjesmu nad pjesmama, te na str. 7 zaključuje, da je »opravdano nazvati je dramom i svrstati je u taj rod književnih tvorevina«. Za potvrdu upućuje čitaoce na samo tumačenje Pj. Zatim izlaže sadržaj i usvaja razdiobu na 12 prizora, gdje se živo ocr-

tava silna ljubav mlade pastirice kao zaručnice naprama pastiru kao zaručniku. Ta je ljubav tolika, da ne podliježe ni kušnji suparništva samoga kralja Salomona u ljubavi. Raspravlja dalje o tom, ima li u Pj još kakav drugi smisao osim doslovnoga, pa se odlučuje za mišljenje, da Pj nije alegorija, nego da imade svoj naravni doslovni smisao, u kojem se kao u paraboli nalazi drugi viši i duhovni sadržaj, t. j. u ljubavi dvaju vjernih, zaručama (brakom) vezanih bića vidi sliku duhovne ljubavi između Boga i Božjeg naroda (str. 22). Govoreći o vremenu postanka Pj zaključuje, da je »i previše jak dojam koji nam daje sam sadržaj Pj o vremenu njezina nastanka. On je djelo novijeg datuma, Salomon nikako ne može biti auktor Pj« (str. 24).

Glede teksta Pj usvaja općeniti sud tekstualnih kritičara o značaju masoretskog teksta i njegova odnosa prema LXX, Vulgati i drugim prijevodima; iznosi karakteristiku osoba u Pj s opaskama o mjestu, vremenu i stilu. U drugoj polovici radnje daje prijevod Pj prema masoretskom hebrejskom tekstu s dosta opširnim komentarom ispod linije. Toliko o sadržaju i rasporedu građe u ovoj radnji.

Što se tiče pojedinosti, potrebno je iznijeti neke opaske. U uvodu na svršetku odsjeka 1. Kako je pisano Sveto Pismo, kaže pisac: »A misao jedne knjige jest upravo i samo ono što je pisac mislio i htio reći.« Ako se ova tvrdnja shvati ekskluzivno, onda bi u knjigama Sv. Pisma isključen tako zvani »sensus plenior«, koji je često očividno sadržan u riječima hagiografa, kao instrumentima Božjeg nadahnuća, a da hagiografi sami nisu potpuno ni shvatili ni namjeravali izreći puniji onaj smisao, koji je Bog htio izreći po njihovim riječima hagiografa, kao instrumentima Božjem nadahnuća, a da hagiografi sami nisu potpuno ni shvatili ni namjeravali izreći puniji onaj smisao, koji je Bog htio izreći po njihovim riječima. To naročito vrijedi za različita mesijanska proroštva, koja su istom nakon svoga ispunjenja postala u čitavom svom smislu jasna, kako to obrazlažu Pesch i Fernández (Inst. bibl. I.^a, str. 384).

Što se tiče piščeva odlučna opredjeljenja, da valja Pj smatrati dramom (to mišljenje zastupaju već Origen i sv. Jeronim), čini se ipak da nije dovoljno utvrđeno, jer kakogod bilo, konstatira Tobac, (Manuel d'études bibliques, str. 216) premalo u Pj dolaze do izražaja svi potrebni dramski elementi, pa zato izgleda da je ispravniji odgovor, što ga na to pitanje daje A. Vaccari, t. j. da je Pj ponešto drama a ponešto lirska pjesma, ali nipošto nije nešto takovo, što bi potpuno odgovaralo našim literarnim vrstama. To je lirski dialog praćen nekim dramskim momentima. Uostalom nije od presudne važnosti za tumačenje Pj određivanje njezina literarnog oblika prema uobičajenim pojmovima literarnih oblika na evropskom zapadu, jer nije isključeno, da su u orijentalnoj semitskoj literaturi mogućí još kakvi posebni literarni oblici, za koje mi nemamo određene sheme. U daljnjem svom uvodnom raspravljanju, nakon što je iznio literarni sadržaj Pj, pisac govori o različitim načinima tumačenja Pj, pa se opredjeljuje za mišljenje, da Pj valja tumačiti ne kao alegoriju, nego kao parabolu, koja u literarnoj formi živog i zanosnog crtanja

odnosa ljubavi između Boga i naroda izraelskog. Da točnije shvatimo piščevu terminologiju, valja napomenuti, da u novije vrijeme bibličisti razlikuju alegoriju od parabole tako, da pod alegorijom razumijevaju postojani metaforički govor, gdje svakom literarnom izrazu mora odgovarati preneseno značenje; naprotiv u paraboli nije potrebno u svakoj pojedinoj riječi tražiti preneseno značenje, nego se poredba odražuje tek u glavnoj misli čitave cjeline. Pisac prema tomu naglašuje, da se Pj ne može tumačiti kao alegorija u doslovnom smislu riječi, jer da bi nas ta zlorabica predaleko odvela u primjenjivanju principa alegorizacije. Kao primjer spominje (s primjedbom: da li ne sablažnjiv?) Rufenacha, koji u Salomonovoj nosiljci vidi značenje ljudske naravi Isusove, u srebrnim stupovima prečista uda Gospodinova, u zlatnom naslonu dušu svetošću urešenu, u grimiznom sjedalu grimiznu krv, a u sredini draguljima iskičenoj Prestvo Srce Isusovo. Međutim čini se da se ipak ne bi smjelo govoriti s tolikim omalovažavanjem o pristalicama alegorijskog, ili kako stariji vele figurativnog (tipskog) tumačenja, za koje svjedoči svakolika stara židovska i kršćanska tradicija, usvojena od pretežnog broja kasnijih uglednih katoličkih egzegeta; tim više, što izgleda da su tako zvani nekadašnji figuristi ili alegoristi u stvari ono, što se hoće kazati novijom distinkcijom parabole, koja je zapravo prema shvaćanju starijih alegorija u širem smislu riječi, a ne u striktnom smislu novije distinkcije između parabole i alegorije. Pa i sam Rufenach, koga pisac prekorava s pretjeranog alegoriziranja zbog navedenog primjera (str. 17, bilj. 34), ne urgira alegoriziranje do skrajnjih granica, jer u pravilima za tumačenje Pj u svom komentaru (Cantič cantico. str. 34) kaže, da nije n. pr. potrebno tražiti alegorijsko značenje u opisivanju svake stvari od raznih vrsti ženskih nakita, nego u smislu skupne cjeline, koja nastaje usljed tih opisa. Komentar Rufenacha smatra uvaženi bibličista A. Vaccari jednim od najboljih. (Inst. bibl. str. 34.)

Nakon što je pisac izložio svoje načelno stajalište riječima: »Izgleda mi mnogo ispravnije i prirodnije shvatiti Pj kao jednu nerazdijeljenu cjelinu i vidjeti u opjevanom braku sliku (tip) ljubavi Boga prema čovjeku uopće, ukoliko je brak slika duhovne ljubavi Boga prema izabranom narodu i u Starom i u Novom Zavjetu...« — očekivali bismo, da će u svom komentaru na literarno tumačenje nadovezati i parabolički smisao; iznenađuje, da se tu ograničio isključivo na literarno tumačenje, tako da naposljetku ostavlja dojam čisto naturalističkog tumačenja. Ovakvo je naturalističko tumačenje Pj, što ga je u kršćanskoj starini zastupao Teodor Mopsuestijski, bilo osuđeno u petom općem crkvenom koncilu u Carigradu (553). Nije dakle pisac smio propustiti da na čisto literarno tumačenje, ako i ne kod svih pojedinosti, a ono barem u ovećim odsjecima nadoda zaokruženi parabolički smisao, što inače n. pr. lijepo čini u svom komentaru Rufenach.

Kao pozitivnu odliku Orozovičeva komentara Pj valja istaknuti lijep i elegantan prijevod s usvojenim prednostima čitanja originalnoga teksta od koga se gdje gdje znatno udaljila LXX i Vulgata. No bilo bi veoma poželjno za stručne čitaoce, da je upotrijebio obilniji tekstualno kritički aparat, po mogućnosti u grčkom i u hebrejskom tekstu s eventualnom

oznakom znatnijih kodeksa, što bi i samoj knjizi uvelike podiglo karakter naučne reputacije, dok je on uistinu ograničen tek na nesavršenu transkripciju, čemu su sigurno razlogom i tehničke poteškoće samoga tiska.

Sa stilističke bi strane također bilo zgodnije, da pisac na nekim mjestima ne ističe toliko momenat svoga ličnog i subjektivnog uvjerenja, da njime impresionira čitaoce (kao n. pr. »izgleda mi« na str. 19), nego bi bolje bilo iznositi obrazložena svjedočanstva uvaženih tumačitelja, naročito iz patrističke literature.

Napokon, iako je ovo djelo preštampano iz Franjevačkog Vijesnika, gdje je sigurno bio uključen »imprimatur« sa strane nadležnih crkvenih vlasti, ipak ne bi smjela ni na separatnom otisku manjkati bilješka o »imprimatur-u«, tim više, što se radi o komentaru jedne knjige Sv. Pisma.

U cijelosti valja honorirati trud pisca, uloženi u samo poznavanje stvari, ali bi ujedno bilo veoma poželjno da se u novom izdanju svakako popuni s parabolikim tumačenjem, da na svršetku i protiv namjere pisca ne ostavlja utisak naturalističkog tumačenja.

Dr. J. Oberški.

Dr. M. Gatterer D. I.: U svijetlu vjere. Kršćanske misli o spolnom životu, str. 94, Senj 1937, Naklada Fides, Din. 11.—

Držeći se stare i prokušane norme: Ne quid nimis, obradio je insbruški sveuč. profesor dr. Gatterer važnu i osjetljivu temu o spolnom životu. Pod gornjim naslovom obrađuje sve ono što spada pod vidni kut ove teme: ljudsko tijelo, stid i stidljivost, postanak čovjeka, ženidba, djevičanstvo, šesta i deveta zapovijed.

Kakogod nas može vrlo malo oduševiti naivna i pedagoški neporučljiva priča o »rodi«, tako nas još manje može oduševiti realno prikazivanje spolnoga života i pitanje nastanka ljudskoga individualnog života, kako ga prikazuju gdje koje higijensko-medicinske knjige s navodno naučnom, a u stvari nisko lukrativnom pretenzijom. Dr. Gatterer je pristupio ovom problemu otvorenim očima za moderni život, sa sv. Pismom u jednoj ruci i sv. Tomom u drugoj. To su sva njegova pomagala. I na tom je nerazorivom temelju načinio konciznu knjižicu, potrebnu odraslijoj mladeži obojega spola, majkama, uzgojiteljima. Možda bi bilo od koristi za njezinu prođu, da je knjižica opremljena u modernoj formi fotomontaže. Inače je naklada Fides vrlo dobro načinila što nam je tu knjigu donijela u dobrom hrvatskom prijevodu.

Dr. S. Kukulje.

Viller-Cavallera-Guibert: Dictionnaire de spiritualité ascétique et mystique, doctrine et histoire, Paris, G. Beauchesne et fils 4e, str. 160 (kol. 320, à Fr. 20. Svez. III (1934), IV (1935), V (1935), VI (1937), VII (1937).

Razvitak ascetike i mistike kao posebne teološke znanosti nosi sa sobom neodgodivu potrebu leksikona ovakove vrsti. Najbolji učenjaci vremena dadoše se na posao, da izdađu takav leksikon, koji će odgovarati svim uslovima, što se za jednu naučnu enciklopediju danas postavljaju. Tu surađuju stručnjaci: direktor Marcel Viller, S. I. profesor u Enghien u Belgiji, njegovi su asistenti M. F. Cavallera, profesor na katoličkom institutu u Toulouse, urednik ascetskomističkog časopisa: *Revue d'Ascétique et de Mystique*, zatim J. de Guibert, S. I. profesor ascetike i mistike na rimskoj universi Gregorijani. Sav materijal prolazi kroz ruke te trojice.